

Nr 111

Av herr Ohlin m. fl., angående näringsforskning och näringshygien.

(Lika lydande med motion nr 84 i Första kammaren)

Nuvarande förhållanden

I vårt land finns inga akademiska näringsinstitutioner som har till uppgift att bedriva forskning och meddela undervisning i näringslära. Detta medför att näringsproblemen, som har avgörande betydelse för vår folkhälsa, ofta ej penetreras på önskvärt sätt. Det rör sig här om ett problem av även ekonomiskt stora mått. Den totala kostnaden för vår födoämneskonsumtion uppgick år 1961 till 11 miljarder kronor. Därtill kommer att individens prestationsförmåga och motståndskraft står i direkt relation till nutritionstillståndet. Symtom som tyder på felaktiga kostvanor såsom tandkaries, järnbrist, åderförkalkning, fetma och förstoppning är i vårt land så vanliga att de för en stor del av befolkningen ter sig normala. För närvarande utgör åderförkalkning i hjärta och kärl 47 % av dödsorsakerna i alla åldrar. Allt detta skapar stort behov av forskning, undervisning och information inom näringslärans område.

Näringsforskning bedrivs för närvarande vid ett flertal institutioner inom landet dock utan formell samordning av arbetet. Forskning, undervisning och information på näringslärans område bedrivs huvudsakligen på vissa avdelningar vid statens institut för folkhälsan. Vid universitet och högskolor bedrivs forskning inom bl. a. näringsfysiologi, näringskemi och klinisk näringslära. Svenska institutet för konserveringsforskning (SIK) handhar forskning och information inom konserveringsområdet.

Forskningsbehov

Människans näringsförsörjning är av väsentlig betydelse för folkhälsan. Födans beskaffenhet kan påverkas. Frågan är om det över huvud taget finns någon påverkbar faktor av större vikt i förebyggande hälsovård än kostfaktorn. Massutspisning via storkök och användning av fabriksmässigt framställda varor kommer i framtidens samhälle att göra denna faktor än mer påverkbar.

I "Forskning, undervisning och information inom näringslärans område" (SOU 1963: 77) anges ett flertal för folkhälsan utomordentligt viktiga forskningsprojekt:

1) *Sambandet mellan kost och hälsotillstånd.* För närvarande är relativt väl känt hur kosten bör vara sammansatt för att inte uppenbara uttryck för nutritionsrubbingar skall uppstå. Våra kunskaper om hur näringsämnen bör

intagas för ett optimalt hälsotillstånd är dock ännu rudimentära. Olika behov föreligger för olika kön, åldrar och yrkesgrupper.

2) *Sambandet mellan kost och uppkomst av olika sjukdomar.* Här gäller det framför allt att utreda vilka kostfaktorer som bidrar till ökad frekvens av åderförkalkning i hjärta och kärl. Effekten av t. ex. mättade resp. omättade fettsyror inverkan på organismen är ännu långt ifrån utredd. Kontroversiella resultat har hittills erhållits.

3) *Kostens betydelse för uppkomst av fetma, gikt, gallsten, njursten samt diabetes och dess följd tillstånd.* Beträffande dessa sjukdomar har man goda skäl att räkna med att kunna finna de faktorer i kosten som är orsak till eller som förvärrar symtomen.

4) *Karies.* Förekomsten av karies i vårt land är, som i de flesta högt civiliserade länder, nästan hundra procentig. Här föreligger ett bestämt samband med kosten. Ett omfattande forskningsarbete fordras för att bättre kunna fastställa vilka kostfaktorer som påverkar kariesförekomst.

För att kunna ge lämpliga kostanvisningar är det viktigt att känna till *olika individers kostvanor*. Vår *kunskap om de råvaror* som används för matlagningen behöver ökas. *Undersökningar av kosten vid massutspisningar* är en av de mest angelägna uppgifterna för en utvidgad näringsforskning.

Undervisningsbehov

Vid inrättande av näringsforskningsinstitutioner i Sverige skulle fullständig utbildning till hushållsvetenskaplig examen kunna ske inom landet genom att de föreslagna institutionerna fick ombesörja undervisningen i näringslära. Bland de personalkategorier för vilka akademisk utbildning i näringslära är behövlig kan nämnas forskare och akademiska lärare i näringslära, lärare vid seminarier för huslig utbildning, kostkonsulter samt näringsfysiologisk expertis.

Behov av personal med utbildning i näringslära har anmälts från sjukhus-, skol- och militärbespisningar. Här torde föreligga behov av dels personal med specialutbildning i näringslära, vilken ger dem möjlighet att som *kostkonsulenter* utföra kvalificerade uppgifter, dels av till sjukhusen knutna dietassistenter som kan biträda såväl läkare som kostkonsulent i rutinarbetet. Utöver denna mer specialinriktade utbildning i näringslära föreligger behov av undervisning i ämnet för en rad yrkesgrupper, såsom blivande läkare, tandläkare, veterinärer och agronomer. Även teknologer som väljer biokemiska linjer vid teknisk högskola bör erhålla viss sådan undervisning.

Skapande av en organisation för forskning och undervisning

Av det ovan anförda framgår att stora behov för närvarande föreligger av forskning och undervisning inom näringsområdet. För att tillgodose detta bör enligt sakkunnig expertis vart och ett av de medicinska lärosätena i landet förses med en institution för näringslära. För den tillämpade forskningen bör

den födoämneshygieniska avdelningen vid statens institut för folkhälsan utgöra ett naturligt organ, varför institutet bör tilldelas ökade resurser för att kunna utföra vad som i detta hänseende bör ankomma på detsamma.

Vid institution för näringslära bör hushållsvetenskapliga och akademiska examina inom nutrivitionsläran kunna avläggas. Även dietassistenter bör där kunna utbildas. Undervisning i näringslära bör även ges till blivande läkare, tandläkare m. fl.

Samordning

Näringsforskningen kommer, även om de förslag som skisserats ovan genomföres, att bedrivas i skilda sammanhang och vid olika institutioner. Det är därför rimligt, att ett samordningsorgan upprättas.

Information till allmänheten

Väsentligast är att nya forskningsrön kommer allmänheten snabbt till godo. Därför fordras upplysning, som bör vara lättillgänglig, vederhäftig och lämnas fortlöpande. För effektivisering kan flera möjligheter övervägas. Med hänsyn till den sakkunskap på näringsforskningsområdet som är företrädd inom folkhälsoinstitutet bör den samordnade upplysningsverksamheten lämpligen lämnas därifrån och där en särskild informationscentral inrättas. Denna bör erhålla tillräckliga resurser.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta om en skyndsam översyn på basis av föreliggande utredningsmaterial beträffande i motionen berörda spörsmål med syfte bl. a.

1) att utvidga den födoämneshygieniska avdelningen av statens institut för folkhälsan eller inrätta en särskild näringssektion där och

2) att vid någon av landets medicinska fakulteter inrätta en institution för näringsforskning samt

3) att riksdagen därefter snarast måtte föreläggas förslag i ärendet.

Stockholm den 22 januari 1965

Bertil Ohlin

Henning Gustafsson
i Skellefteå

Sven Gustafson
i Göteborg

Sven Wedén

Daniel Wiklund

Sven Antby

Brita Elmén

Cecilia Nettelbrandt